

**PERADARSTVO HRVATSKE
NA PRAGU TREĆEG TISUĆLJEĆJA****Ankica Nemanič, Radmila Raguž-Đurić****Sažetak**

Prikazano je stanje peradarstva u Hrvatskoj kroz 35 godina. Ukazano je na postojeće probleme u peradarstvu i teškoj krizi kojoj se ne mogu sagledati posljedice. O zdravlju peradi biti će riječi na drugom mjestu. Ovdje tek napominjemo da je epizootiološka situacija dobra što je odraz dobre organizacije i stručnog pristupa svakoj pojedinoj bolesti.

Ključne riječi: intenzivno peradarstvo, proizvodnja

Razvoj peradarstva Hrvatske i sadašnje stanje

Peradarstvo Hrvatske uspješno se razvijalo u posljednjih 35 godina. Do 1998. godine izgrađeno je 516.250 m² površina brojlerskih nastambi, 214.920 m² roditeljskih farmi, 178.660 m² nastambi za konzumne nesilice i 38 valionica.

Sukladno stagnaciji svjetske peradarske proizvodnje i peradarstvo Hrvatske je u dubokoj krizi. Kao što smo već pisali (Nemanič i sur. 1996.) do 1995. godine broj nesilica teških hibridnih linija smanjio se za 26 % u odnosu na predratno razdoblje. Broj jednodnevnih pilića manji je bio za 34,7 %. Utovljeno je 32,4 % manje pilića, broj nesilica lakih hibridnih linija smanjio se za 26,5 %, odnosno proizvodnja konzumnih jaja za 27,6 %. U navedenom razdoblju povećava se proizvodnja konzumnih jaja u obiteljskim gospodarstvima za 16,8 %.

Analizirajući brojnost peradi kroz razmatrano razdoblje (tablica 1) vidljivo je sljedeće: od 1961. do 1965. godine brojnost peradi rasla je sa sedam milijuna po godišnjoj stopi od 3,1 % i potrošnjom od 7,2 kg mesa i 133 jaja po stanovniku godišnje. Do 1970. stopa rasta iznosila je 8,1 % i dosegla je proizvodnju od 9.178.000 peradi, što je bila i najveća stopa rasta u razmatranom razdoblju.

Dr. sc. Ankica Nemanič, Radmila Raguž-Đurić, dipl. ing. agr., Hrvatski veterinarski institut, Centar za peradarstvo Zagreb.

Slijedi povećanje od 1,1 % (1971. do 1975.), 4,6 % (1976. do 1980.), 1,5 % (1981. do 1985.), 0,9 % (1986. do 1990.), te prosječno godišnje smanjenje proizvodnje od 7,6 % (1991. do 1995.). Godišnja stopa rasta broja peradi od 1961. do 1998. iznosi 1 % ili 3,1 % (1961. do 1990.), odnosno smanjenje od 7% (1991. do 1998.). Dok je stopa rasta broja peradi u industrijskim farmama bila čak 43,9 % u početku intenzivnog razvoja peradarstva (1961. - 1965.), a 1986. - 1990. samo 1,8 %, u obiteljskim gospodarstvima stopa povećanja najznačajnija je samo od 1966. - 1970. godine, a iznosila je 3,6 % prosječno godišnje.

Tablica 1. - UKUPNI BROJ PERADI TIJEKOM RAZDOBLJA OD 1961. DO 1998. GODINE

Razdoblje	Ukupno		Industrijske farme		Obiteljska gospodarstva	
	tis. kom	god. stopa rasta, %	tis. kom	god. stopa rasta, %	tis. kom	god. stopa rasta, %
1961.-1965.	7395	3.1	523	43.9	6872	0.4
1966.-1970.	9178	8.1	1782	26.5	7396	3.6
1971.-1975.	12195	1.1	4235	3.7	7960	0.3
1976.-1980.	14794	4.6	6059	8.3	8735	2.4
1981.-1985.	15856	1.5	7456	3.1	8400	0.1
1986.-1990.	16700	0.9	7947	1.8	8729	-0.03
1991.-1995.	13376	-7.6	6343	-10.8	7033	-4.8
1996.	10993		4141		6852	
1997.	10945		4289		6656	
1998.	9959		3504		6455	
1961.-1998.						
X _{min}	7010		243		6455	
X _{max}	17102		8463		9354	
Xprosjek	12617		4833		7779	
god. stopa rasta, %		1.0		7.5		-0.1
1961.-1990.						
X _{min}	7010		243		6767	
X _{max}	17102		7976		9354	
Xprosjek	12689		4536		7998	
god. stopa rasta, %		3.1		13.1		0.9
1991.-1998.						
X _{min}	9959		3504		6455	
X _{max}	16512		8101		8411	
Xprosjek	12347		5456		6891	
god. stopa rasta, %		-7.0		-11.3		-3.7

Prirast peradi u naznačenom razdoblju prikazan je tablicom 2, a klanje peradi u klaonicama tablicom 3.

Tablica 2. - PRIRAST PERADI TIJEKOM RAZDOBLJA OD 1961. DO 1997. GODINE

Razdoblje	Ukupno		Industrijske farme		Obiteljska gospodarstva	
	tis. t	god. stopa rasta, %	tis. t	god. stopa rasta, %	tis. t	god. stopa rasta, %
1961.-1965.	25	11.2	3	49.5	22	7.5
1966.-1970.	40	11.7	12	21.4	29	7.8
1971.-1975.	62	4.8	27	7.4	35	2.7
1976.-1980.	96	8.2	51	14.5	44	1.8
1981.-1985.	109	-0.3	63	1.5	46	-2.7
1986.-1990.	118	-0.7	75	-1.1	43	0.1
1991.-1995.	83	-9.1	56	-12.7	27	-1.8
1996.	69		43		26	
1997.	86		60		26	
1961.-1997.						
X _{min}	19		1		18	
X _{max}	120		78		47	
X _{prosjek}	76		42		35	
god. stopa rasta, %		4.3		12.0		1.0
1961.-1990.						
X _{min}	19		1		18	
X _{max}	120		78		47	
X _{prosjek}	75		39		36	
god. stopa rasta, %		6.4		15.9		3.0
1991.-1997.						
X _{min}	67		40		26	
X _{max}	98		69		29	
X _{prosjek}	81		54		27	
god. stopa rasta, %		-2.2		-2.3		-1.8

U promatranom razdoblju prirast peradi bio je najveći u razdoblju od 1961. do 1970. godine, a uvećavao se prosječno 11,2 do 11,7 % godišnje. Poslije 1971. prirast peradi se slabije uvećavao ili čak i smanjivao tako da u promatranom razdoblju od 36 godina imamo prosječno godišnje povećanje od 4,3 %. U razdoblju do 1990. prirast peradi se uvećavao 6,4 % prosječno godišnje, a poslije 1991. do 1997. utvrđeno je smanjenje prirasta peradi po prosječnoj godišnjoj stopi od 2,2 %.

Tablica 3. - KLANJE PERADI U KLAONICAMA TIJEKOM RAZDOBLJA OD 1961. DO 1997. GODINE

Razdoblje	Broj zaklanih grla, tis.		Prosječna bruto težina, kg	Prosječna neto težina, kg
	tis.	god. stopa rasta, %		
1961.-1965.	2146	42.6	1.3	1.0
1966.-1970.	5804	6.9	1.6	1.3
1971.-1975.	10872	14.4	1.8	1.4
1976.-1980.	18752	12.3	1.9	1.4
1981.-1985.	30480	8.9	1.8	1.4
1986.-1990.	38229	-2.3	1.8	1.4
1991.-1995.	24096	-11.8	2.1	1.5
1996.	21521		2.3	1.7
1997.	19361		2.3	1.7
1961.-1997.				
X _{min}	1076		1.2	0.9
X _{max}	41966		2.3	1.7
X _{prosjek}	18697		2.0	1.5
god. stopa rasta, %		8.3	1.2	1.0
1961.-1990.				
X _{min}	1076		1.2	0.9
X _{max}	41996		2.0	1.6
X _{prosjek}	17714		1.8	1.4
god. stopa rasta, %		12.8	1.0	0.5
1991.-1997.				
X _{min}	30508		2.1	1.5
X _{max}	18504		2.3	1.7
X _{prosjek}	22909		2.2	1.6
god. stopa rasta, %		-7.3	1.5	2.1

Znatno veći rast prirasta peradi zabilježen je tijekom naznačenog razdoblja u industrijskim farmama. S početnih 3000 t prirast se uvećao na najviše 75000 t u razdoblju od 1986. do 1990. Najveća prosječna godišnja stopa rasta zabilježena je u razdoblju do 1990., a poslije 1991.godine prirast peradi se smanjuje po prosječnoj godišnjoj stopi 2,3 %. Istodobno, obiteljska gospodarstva su proizvela najviše 47000 t prirasta peradi i u razdoblju do 1990., prirast se uvećavao 3 %, a poslije 1991. smanjivao 1,8 % prosječno godišnje. Broj zaklane peradi se sa 2,1 milijun u prvom razdoblju uvećao na 38,2 milijuna u razdoblju od 1986. do 1990. godine i do godine 1997. uvećavao se 8,3 % prosječno godišnje. Poslije 1991. godine broj zaklane peradi se smanjivao 7,3 % prosječno godišnje.

Proizvodnja kokošjih jaja (tablica 4) rasla je u industrijskim farmama po prosječnoj godišnjoj stopi od oko 57 % (1961. - 1970.). potom je rast umjereniji (4,2; 6,4; 5,1%), a od 1991. - 1995. proizvodnja opada 4,3% prosječno godišnje. U obiteljskim gospodarstvima rast je umjereniji (od 7,7 - 0,4%), ali za razliku od industrijskih farmi, proizvodnja jaja od 1991. - 1995. godine raste po stopi od 2,4% prosječno godišnje.

Tablica 4. - UKUPNA PROIZVODNJA KOKOŠJIH JAJA TIJEKOM RAZDOBLJA OD 1961. DO 1997. GODINE

Razdoblje	Ukupno		Industrijske farme		Obiteljska gospodarstva	
	mil. kom	god. stopa rasta, %	mil. kom	god. stopa rasta, %	mil. kom	god. stopa rasta, %
1961.-1965.	379	9.1	15	56.8	364	7.7
1966.-1970.	590	12.5	110	57.9	481	4.9
1971.-1975.	801	1.5	281	4.2	520	0.2
1976.-1980.	938	2.5	329	6.4	609	0.5
1981.-1985.	998	2.3	415	5.1	583	0.4
1986.-1990.	1059	-0.7	456	-1.1	602	-0.5
1991.-1995.	863	-0.4	358	-4.3	504	2.4
1996.	848		317		531	
1997.	804		288		516	
1961.-1997.						
X _{min}	304		5		297	
X _{max}	1096		481		620	
X _{prosjek}	805		282		524	
god. stopa rasta, %		2.6		11.9		1.4
1961.-1990.						
X _{min}	304		5		297	
X _{max}	1096		481		615	
X _{prosjek}	765		267		527	
god. stopa rasta, %		4.1		16.7		2.1
1991.-1997.						
X _{min}	804		288		481	
X _{max}	885		394		540	
X _{prosjek}	852		342		510	
god. stopa rasta, %		-1.6		-5.1		0.8

Produktivnost u stočarstvu je ispod razine zapadne Europe zbog neodgovarajuće hranidbe, tehnologije i nedostatka kredita poljoprivredi pa proizvodni pokazatelji tijekom istraživanog razdoblja nisu bili zadovoljavajući s obzirom na mogućnosti koje pružaju današnje hibridne linije peradi. Tako je

prosječna tjelesna masa pilića bila 1,8 kg, konverzija hrane 2,1 kg, a smrtnost i do 9 %. Broj snesenih rasplodnih jaja bio je od 128 do 143 komada, a prosječna valivost između 73 do 76 %. Do tada izgrađeni su valionični kapaciteti sa 142.971.960 jajnih mjesta.

Od 1995. brojnost peradi se povećava pa je tako protekle godine bilo 630.383 roditeljskih nesilica teških hibridnih linija, 62.475 lakih hibridnih linija, valionički kapaciteti povećani su za oko 300.000 jajnih mjesta, broj konzumnih nesilica povećao se za oko 150.000. Uz to uvezen je znatan broj jednodnevnih tovnih pilića i utovljenih brojlera.

Udio obiteljskih gospodarstava u cjelokupnom peradarstvu iznosi oko 51%. Privatna proizvodnja, iako usitnjena, dominira u stočarstvu, ali bivši društveni sektor ima važnu ulogu u preradbenoj industriji. Prema bilančnom prikazu stanja i mogućnosti proizvodnje poljodjelskih proizvoda u Hrvatskoj 1996. godine, pokazao se manjak peradi, čak 10.182 t mesa ili 39 milijuna jaja. Iako podaci pokazuju drugačije, proizvodnja će se morati smanjiti a povećati kakvoća proizvoda.

Literatura:

1. Kralj, M. (1969.): Centar za peradarstvo. 50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu – 1119 -1969., str. 451-468.
2. Kralj, M. (1975): O Centru za peradarstvo u povodu 15 godišnjice organiziranog rada Veterinarskog fakulteta u Zagrebu na intenzivnoj peradarskoj proizvodnji. Vet. stanica 1-2, str. 1 – 10.
3. Kralj, M., Vera Tadić (1981.): O radu Centra za peradarstvo u povodu 20-te obljetnice njegova postojanja (1961.-1981.). Zbornik o peradarstvu II, str. 1-45.
4. Nemanič, Ankica, Radmila Raguž-Đurić, V. Savić (1996.): Peradarska znanost i struka, stanje i perspektiva. Zbornik simpozija Peradarski dani '96. Poreč, str. 2-10.
5. Tadić, Vera, H. Mazija, Radmila Raguž-Đurić (1986.): Dvadesetpeti obljetnica Centra za peradarstvo. Zbornik o peradarstvu III., str 1-26.

POULTRY PRODUCTION IN CROATIA AT THE TURN OF THE MILLENNIUM

Summary

The situation in Croatian poultry production and science over the past thirty-five years is summarised. Current problems in the field are specified in view of the serious economy crisis in this country. As poultry health issues will be discussed elsewhere, in this paper only a relatively good epizootiological situation, which is the result of efficiently organised work and expert approach to individual diseases, is pointed out.

Key words: intensive poultry breeding, production

Primljeno: 15. 9. 1999.